

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2010

**ONTWERP – VRAESTEL 1
MEMORANDUM**

PUNTE: 150

TYD: 3 uur

Hierdie memorandum bestaan uit 43 bladsye.

AFDELING A**VRAAG 1 (20 punte)****AS1: Beoordeel waarde, ingelig deur 'n goeie begrip van Ontwerp.****AS2: Begryp Ontwerpsteorie en gebruik Ontwerpterminologie korrek.**

- 1.1 1.1.1 Die toepassing van kritiese denkvaardighede en die manier waarop die leerder die vraag gepas kan antwoord, moet oorweeg word in die assessering van hierdie vraag.

Erkenning moet gegee word aan enige geldige en redelike antwoord.

FUNKSIONALITEIT: Die 'Nested Bunkbed' was ontwerp om funksioneel te wees vir die volgende redes:

- Dit laat menigte mense toe om meer gemaklik in 'n klein ruimte te slaap en leef. ✓
- Vier van die beddens kan weggesteek word onder die vyfde (boonste) een wanneer hulle nie gebruik word nie. Hierdeur word ekstra kamerruimte, wat vir ander doeleindes gebruik kan word, geskep. ✓
- Die hele bedsisteem is op pootrollertjies (baie klein wieletjies/pote wat kan rol) wat verseker dat die eenheid maklik beweegbaar is. ✓
- Dit is multifunksioneel want die bed-area kan ook gebruik word as 'n sitoppervlak, byvoorbeeld as 'n pawiljoensitplek of as 'n rusbank. ✓

(2)

'VORM VOLG FUNKSIE': Dit kan gese word dat die 'Nested Bunk Bed' hierdie Bauhaus beginsel volg omdat:

- Die funksie van die ontwerp onmiddelik duidelik is. ✓
- Daar geen addisionele of onnodige versiering gebruik word nie. ✓

(2)

- 1.1.2 Verskaf 1 punt vir identifikasie en 1 punt vir 'n verduideliking van die Element of Beginsel. Die volgende mag by die analise ingesluit wees:

ELEMENTE

- **VORM:** ✓ Die drie-dimensionele vorm van die 'Nested Bunkbed' volg sy funksie. Dit het 'n algehele vierkantige, blokkerige voorkoms. Elke individuele bed, wanneer dit uitgeskuif is, het ook 'n vierkantige vorm wat verder die vierkantige voorkoms beklemtoon. ✓
- **LYN:** ✓ Daar is 'n sterk klem op die wisselwerking tussen horisontale en vertikale lyne wat reghoekig tot mekaar staan, wat ook terselfdertyd die soliditeit van die vierkantige vorm opbreek. Hulle doen dit deur 'n ruitegebied te skep deur blokke wat 'n gevoel van ruimte en ligtheid skep en voorkom dat die ontwerpvorm nie die ruimte waarin dit staan oorheers nie. ✓

BEGINSELS

- **EENHEID:**√ Dit word geskep deur die herhaling van horisontale en vertikale lyne wat reghoekig tot mekaar staan regdeur die hele ontwerp.√
- **VERSKEIDENHEID:** √ Die horisontale en vertikale lyne bestaan uit verskillende diktes om te verseker dat die ontwerp nie vervelig voorkom nie.√

UNIVERSELE BEGINSELS

- **OCKHAM SE LEM (Die wet van eenvoud of die wet van ekonomie)**√ Die ontwerp van die 'Nested Bunkbed' is baie eenvoudig omdat dit gereduseer is tot 'n spel tussen vertikale en horisontale lyne, sonder onnodige detail of ekstra versiering. Dis dus gehoorsaam aan hierdie wet. Die wet sê dat wanneer 'n keuse tussen veelvoudige ontwerpe wat elk dieselfde funksie of doel het, gemaak moet word, dit beter is om die een met die minste aantal visuele elemente te kies.√

(6)

V1.1	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGSTOEKENING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Observasie Visuele begrip	30%	Deel van 1.1.2	3
Middel orde	Toepassing van elemente	40%	1.1.1 + Deel van 1.1.2	2 + 2
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	1.1.1+ Deel van 1.1.2	2 + 1

1.2 1.2.1

- **BALANS**
Die kraan rus net op 'n klein deel van die slangagtige vorm – die res is verhewe of gebalanseerd in ruimte wat 'n visuele spanning en energie veroorsaak. √ Die vorm steek uit na drie rigtings en skep 'n sterk simmetriese komposisie – 'n kruis met twee arms aan die een kant en 'n kurwe aan die anderkant.√
- **NEGATIEWE RUIMTE**
Die buisagtige vorm krom sterk om 'n groot ovaalvormige negatiewe ruimte te omhein. √ Dit werk goed saam met die kromlynige natuur van die ontwerp as 'n geheel.√
- **LYN**
Die buitelyne van die kraan vorm vloei-bare, organiese kurwes wat mens laat dink aan bewegende water. √
- **TEKSTUUR**
Die glansende vleklose-staal materiaal waarvan die kraan gemaak is demonstreer die vloei-baarheid, kleur en reflektiewe natuur van water. √ Die tekstuur is glad(tasbaar) en blink (visuele tekstuur).√

(4)

1.2.2 Die oordrewe kurwende vorm van die kraan simboliseer kragtige beweging, veral die van warrelende water by 'n draai van 'n rivier. Dit kan ook verband hou met die HIV teken en suiwer, skoon aspekte simboliseer. ✓

(2)

- 1.3 1.3.1
- Die stoel lyk vroulik weens sy delikate blomvorm. ✓
 - Die materiaal waarvan die stoel gemaak is sag, 'n kwaliteit wat gewoonlik met vrouens geassosieer word. ✓
 - Die blomblare is vasgewerk om die oppervlak van die stoel te bedek. Naaldwerk is 'n aktiwiteit wat gewoonlik met vrouens geassosieer word. ✓
 - Die ronde kurwes van die stoelvorm herinner aan die kurwes van vrouens. ✓

(3)

1.3.2 Die ontwerp maak duidelik gebruik van kristallografiese balans want, in plaas van een of twee fokuspunte, plaas die ontwerp klem op 'n soort "algehele" balans, wat by 'n sentrale punt begin en wyer na buitentoe word. ✓

(1)

V1.2 + 1.3 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGS- TOEKENNING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Observasie Begrip	30%	Deel van 1.2.1	2
			Deel van 1.3.2	1
Middel orde	Toepassing	40%	Deel van 1.2.1	2
			Deel van 1.3.1	2
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie Afleiding	30%	1.2.2	2
			Deel van 1.3.1	1

VRAAG 2 (10 punte)

AS2: Begryp Ontwerpsteorie en gebruik Ontwerpsterminologie korrek.

AS3: Bespreek, verduidelik en demonstreer die konteks en doel van produkte, beelde, tekens en simbole wat gebruik word in Ontwerp.

- 2.1 2.1.1 Die leerder moet die vermoë toon om DRIE toepaslike tekens of simbole te identifiseer.

Enige van die volgende is aanvaarbaar:

- **Sokkerballe:** Die sokkerballe word gebruik om die boodskap oor te dra dat FIFA WORLD CUP SOUTH AFRICA 'n sokkergebeurtenis is. ✓ Ten minste nege balle van verskillende groottes word uitgebeeld om te wys dat daar baie sokkerwedstryde by hierdie geleentheid sal wees. ✓
- **Vuvuzela:** Hierdie het 'n erkende simbool geword vir sport in Suid-Afrika. Dit is die grootste simbool van ondersteuning vir jou spesifieke span. ✓ Dit is die fokuspunt van die plakkaat waaruit al die ander simbole van die geleentheid vloei. ✓
- **Die 'Lintvlag':** Die lint wat lyk asof dit uit die vuvuzela geblaas word is opgemaak uit die kleure van die Suid-Afrikaanse vlag en simboliseer dus Suid-Afrika. ✓
- **Stralende Lyne:** Reguit lyne versprei uit die vuvuzela soos strale en kan gesien word as 'n simbool vir die Afrika-son, wat in sigself 'n simbool is vir warmte en geluk. ✓
- **Die Menslike Figuur:** Die figure wat uit die vuvuzela stroom verteenwoordig alle tipe mense; oud en jonk, manlik en vroulik en sokkergeesdriftiges. Hulle simboliseer sokker as 'n sport vir almal. ✓
- **Die Johannesburg 'skyline' /sihoette:** Die teken dat die gas stad van die 2010 Wereldbeker Johannesburg is kan gesien word in die bekende 'skyline' van Johannesburg wat in die agtergrond verskyn. ✓

Erkenning moet ook gegee word aan enige ander goed beredeneerde antwoord.

(7)

- 2.2 2.2.1 Die plakkaat dra die boodskap oor dat dit meer realisties is vir 'n vrou om haarself te ken en te aanvaar as 'n individu, as om te streef om soos 'n supermodel te lyk, wat 'n amper onmoontlike doel is vir enige bevolkingsgroep. ✓ Die beeld toon dat selfs vet vrouens kan poseer as modelle en pragtig voel want maer vrouens is in die minderheid. ✓

(2)

- 2.2.2 Die plakkaat toon geen diskriminasie of stereotipering nie.
Inteendeel, dit bevraagteken die stereotipe van wat skoonheid is,
soos gesimboliseer deur supermodelle. ✓

OF

Bevooroordeelings en stereotipering kan raakgesien word – geen mans
word uitgebeeld nie wat kan impliseer dat net vrouens vet is en omdat
dit 'n wit vrou is wat uitgebeeld word kan daar ook afgelei word dat
ander rasse nie vet is nie. ✓

(1)
[10]

V2 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGSTOEKENNING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Observasie/ Herroep/ Begrip	30%	Deel van 2.1.1	3
Middel orde	Toepassing	40%	Deel van 2.1.1 + Deel van 2.2.1	3 + 1
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie/ Afleiding	30%	Deel van 2.2.1 Deel van 2.2.2	1 + 2

VRAAG 3 (10 punte)

AS1: Beoordeel waarde, ingelig deur 'n goeie begrip van Ontwerp.

AS2: Begryp Ontwerpsteorie en gebruik Ontwerpterminologie korrek.

AS4: Onderzoek, reflekteer op en interpreteer inligting vanaf 'n verskeidenheid bronne wat die wêreldwye invloede op die ontwikkeling van Ontwerp aandui.

- 3.1 3.1.1 Leerders moet in paragrawe beantwoord en volsinne gebruik. Die leerder moet een aspek op 'n slag van elke stoel vergelyk.

- KONTEKS/INVLOEDE

Die 'Olifant Stoel' was ontwerp in 1966 en behoort aan die Pop-Era; 'n tyd waarin nuwe beeldhouagtige, sirkelvormige meubelvorms – moontlik met nuwe materiale soos plastiek – verken was. Dit is tipies van hierdie era se helderkleurige, tong-in-kies werke en was geproduseer vir 'n jonger, meer ontwerp-bewuste internasionale mark. ✓ Die 'Madame Dakar' stoel, aan die anderkant, is 'n kontemporêre Afrika-ontwerp, geproduseer deur ontwerpers uit Afrika in samewerking met 'n Europese ontwerper. Dit is spesifiek ontwerp om uitgestal te word in 'n kontemporêre Europese vertoonkamer in Italië. ✓

Die 'Olifant Stoel' was beïnvloed deur die era se belangstelling in die moontlikhede van helder, vormbare plastiek asook deur die Anti- Ontwerp beweging se spottery met tradisionele standaarde en goeie ontwerp. ✓ Die geometriese patrone, asook die weeftegniek wat gebruik is in die 'Madame Dakar' stoel dui op die invloed van tradisionele Afrika kunsvlyt. ✓

Gee erkenning aan enige twee geldige stellings. Die kandidaat moet een aspek van elke stoel vergelyk.

(2)

- VORM EN FATSOEN

Albei stoele is buitengewoon groot en onkonvensioneel in vorm. ✓ Beide stoele het ook sterk kurwende elemente. ✓ Die 'Olifant Stoel' se vorm is meer beeldhouagtig, oneweredig en organies as die 'Madame Dakar' stoel. Die vier hoeke van die 'Madame Dakar' stoel is gebuig, maar hierdie kurwes skep 'n formele sirkelvormige fatsoen wat verbonde is deur 'n reguit lyn. Dit gee die stoel 'n meer geometriese kwaliteit. ✓

(2)

Die organiese 'Olifant Stoel' sitplek is verhef op 'n metaalstaander wat bestaan uit twee diagonale, reguit repe wat geheg is aan 'n formele U-vormige staaf. Die vier bene van die 'Madame Dakar' stoel is egter veel sterker; driehoekige vorms wat uitsteek uit elke hoek. ✓

Geen oppervlakversiering word gebruik op die 'Olifant Stoel' nie, maar die 'Madame Dakar' stoel bestaan uit geweefde zigzag-patrone binne 'n rooster van vierkantige fatsoene. ✓

Enige twee geldige stellings kan erken word. (2)

- BALANS

Die 'Olifant Stoel' weerspieël 'n asimmetriese balans as gevolg van die feit dat 'n groot stoelruglening gekombineer word met 'n klein sitplek en pote ✓ terwyl die 'Madame Dakar' stoel gebruik maak van simmetriese balans – die linkerkant is 'n spieëlbeeld van die regterkant. ✓ (2)

- MATERIALE EN TEGNIEKE

Die 'Olifant'-stoel is geproduseer uit die nuwe spuitvorm plastiek wat ontwerpers in staat stel om ongewone beeldhou vorms te skep wat nie voorheen moontlik was nie. Plastiek kan ook gemaak word in 'n groot verskeidenheid nuwe, helder, kunsmatige kleure. Die stoel bereik 'n baie moderne, *funky* voorkoms met hierdie materiaal en tegniek. ✓ Die 'Madame Dakar' stoel is gemaak uit geweefde plastiek. Hierdie helderkleurige plastiek gee die stoel ook 'n moderne, *funky* voorkoms; maar die geweefde tekstuur en die zigzag-patrone verskaf 'n verbintenis met tradisionele Afrikakunsvlyt. ✓

Gee erkenning aan enige twee geldige stellings. (2)

3.1.2 Die toepassing van kritiese denkvaardighede en die manier waarop die leerder die vraag gepas kan antwoord moet oorweeg word in die assessering van hierdie vraag.

Leerders mag argumenteer dat:

- Die kombinasie van tradisionele Afrika-praktyke en Europese invloede onregverdig is, omdat tradisionele Afrika-praktyke dikwels vir kommersiële gewin uitgebuit word terwyl handwerkers baie swak betaal word. ✓
- Die kombinasie van tradisie met die buitelandse, Europese invloede toon 'n gebrek aan respek vir die eeu-oue tradisies wat van geslag tot geslag oorgedra is. Wanneer hierdie kombinasie plaasvind, sal die tradisionele Afrika-praktyke verlore gaan en die oorspronklike betekenis en tegnieke gewysig word. ✓
- Leerders mag argumenteer dat ontwerp uniek en oorspronklik moet wees deurdat invloede nie opsigtelik moet wees nie. ✓
- Ontwerpers behoort ontwerp oplossings te skep wat uitstaan (verteenwoordigend van 'n kultuur/land) in vergelyking met ontwerpe wat slegs behep is met kapitale gewin en erfenis miskien. ✓
- Elke ontwerp behoort 'n kontekstuele gevoel van die land waarin dit gemaak is, te hê. ✓
- Leerders mag redeneer dat as globale tendense nie geakkommodeer word nie, die ontwerper nie sy/haar produkte sal kan verkoop nie. ✓
- Ontwerpers het 'n inkomste nodig om die behoefte van die kliënt, wat toegang tot die globale gemeenskap het, te pas. Globale tendense beïnvloed ontwerppraktyke en verander en hernu gevolglik konstant die tendense. ✓
- Ontwerp kan nie werk sonder samewerking en tendensbepaling nie, d.w.s die verandering van tendense na ander nuwer tendense, bv. om Afrika-temas in mode te ontwikkel. ✓
- Aan die ander kant kan leerders redeneer dat 'nuwe' ontwerppraktyke juis oor die vermenging van tradisionele Afrika-praktyke en Europese invloede gaan omdat dit iets nuuts kan skep. Die vermoë van 'n ontwerper uit die nuwe era om invloede en tradisionele praktyke bymekaar te bring, is 'n essensiële deel van die ontwerpproses en-ontwikkeling. Ontwerp verwerp grense en sluit tradisie en moderne ontwikkeling in. ✓
- Deur Afrika en Europese invloede te kombineer word produkte meer toeganklik en aantreklik en verkry hul 'n wyer teikenmark wat 'n beter inkomste vir die ontwerper tot gevolg het.

Gee erkenning aan enige twee geldige redes.

(2)

V3.1 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGS- TOEKENNING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Kennis, Begrip	30%	Deel van 3.1.1	3
Middel orde	Toepassing van elemente	40%	Deel van 3.1.1 + 3.1.2	3 + 1
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	3.1.2 + 3.1.1	1 + 2

- 3.2 Nota: 'n Leerder mag gebruik maak van enige voorbeeld uit LTSM soos voorgeskryf in die LPG (*Kunsvlyt Kuns in SA* deur E. Coetsee of die Woolworth's boek '*Living with Design Daily*'). Die volgende moet bespreek word om volpunte te verseker:

Identifiseer die ontwerper

- Naam van die ontwerper (1)
- Invloede op die ontwerper se werke:– (2)
Verduidelik hoe kultuur die ontwerp beïnvloed het.
Verduidelik hoe wêreldneigings die ontwerpe beïnvloed het.
- Algemene karaktereïenskappe van die ontwerper se werk
- Naam en kort beskrywing van EEN ontwerp. (3)

VOORBEELD 1:

NAAM VAN DIE ONTWERPER: Carrol Boyes

(1)

PLAASLIKE/GLOBALE INVLOEDE EN INSPIRASIE:

- Boyes is beïnvloed deur die eenvoudige, geometriese patrone wat gebruik is deur antieke beskawings.✓
- Haar hoogs gestileerde figure, wat meestal in aksieposisies is, herinner mens aan die figure wat gebruik word in San-rotskuns.✓

(2)

ALGEMENE EIENSKAPPE:

- Boyes het 'n wye verskeidenheid leefstyl-produkte soos eetgerei, platware, tafelware en 'n groot versameling geskenk-items.✓
- Haar handelsmerk is die vindingryke gebruik van materiale: die kombinasie van piouter, aluminium en vleklose staal, saam met leer en hout.✓
- Sy wou 'n produk vervaardig wat eksklusief is en van piouter gemaak is as gevolg van hierdie stof se buigbaarheid en veelsydigheid. Sy het haar talent in beeldhou en kennis van metaalwerk gekombineer om kenmerkende en unieke piouter handvatsels te skep wat vandag nog haar handelsmerk is.✓
- Geen twee items lyk ooit presies dieselfde nie, ten spyte van die groot volume werk wat sy elke maand in haar fabriek vervaardig. Die produkte word gegiet en word dan met die hand afgewerk.✓
- Carrol Boyes is meestal geïnspireer deur die menslike figuur. Dit is duidelik in haar werk – menslike figure vorm dikwels die handvatsels van 'n stuk eetgerei of beker, of hulle kan gebruik word om twee kante van 'n tydskrifrak uit te maak.✓

(4)

KORT BESKRYWING VAN EEN ONTWERP: (OPSIE 1)

Bierbeker deur Carrol Boyes:

- Haar bierbeker is 'n funksionele voorwerp gemaak uit piouter. ✓
- Die beker is baie glad in voorkoms. ✓
- Die vorm is gestileerd en vereenvoudig. ✓
- Die gladde oppervlaktes vra om aan gevat te word. ✓
- Die handvat is goed geplaas om dit maklik te maak om vas te hou en te drink. Die meeste bierbekers word gemaak van keramiek of glas, maar hierdie materiale is breekbaar. Boyes se vindingryke bierbeker sal langer hou alhoewel dit effens duurder is. ✓
- Die ontwerp van die handvat kry sy oorsprong/inspirasie vanaf inheemse San-kuns. Die figuur is drie-dimensioneel, maar is geïnspireer deur twee-dimensionele rotskuns. ✓

(3)

OF

KORT BESKRYWING VAN EEN ONTWERP: (OPSIE 2)

'Botterbak' deur Carrol Boyes:

- Hierdie werk was eers gevorm uit klei en daarna gegiet in peuter. ✓
- Die vorm is oneweredig gerond, swaar en solied en herinner aan handgekerfde, antieke metaalbakke. ✓
- 'n Hoogs-vereenvoudigde, ronde figuur met arms wat uitstrek om die randte van die bak staan uit aan die een kant van die omhulsel. ✓
- Die peuter is gepoleer totdat dit glad, sensueel en glansend voorkom aan die buitekant en word versterk deur die kontrasterende, ongepoleerde, rowwe binnekant. ✓
- Die glansende silwer kleur van die peuter gee dit 'n luukse kwaliteit en reflekteer die vorme en kleure van voorwerpe rondom die bak. ✓
- Organiese, sirkelvormige lyne domineer die werk. ✓

(3)

VOORBEELD 2: SONWABILE NDAMASE

(1)

PLAASLIKE EN GLOBALE INVLOEDE

- Sterk invloed van sy moeder – eenslagtige kyk na werk met 'vroulike takies'. 'n Verandering van kultuur (lid van koninklike Pondo-familie in die Oos-Kaap). ✓
- Bywoning van 'n plaaslike modekursus – gegrond op Westerse mode – Westerse invloed. ✓
- Ontevrede – kyk dan na plaaslike Afrika-mode. Probeer nou by bly met beide plaaslike en internasionale tendense – samesmelting. ✓

(2)

ALGEMENE EIENSKAPPE

- Vang die 'Afrikagees' vas omdat hy, byvoorbeeld, gebruik maak van 'n langer manshemp wat nie tipies is van Westerse manshemde nie. ✓
- Identifiseer met die 'mense' wat nie pakke dra nie – geen kraag en dasse nie. ✓
- Materiaal word spesiaal gekies – goeie kwaliteit, oorspronklik, beperkte uitgawe – en gebruik graag 'groen' katoen. ✓
- Kleure is 'n uitdrukking van vertroue en selfversekerheid, byvoorbeeld sy gebruik van Afrika kleure soos rooi en oranje wat die woestyn uitbeeld. ✓
- Gebruik 'n konvensionele kraag of 'n staande Nehru-kraag. ✓ (4)

NAAM EN KORT BESKRYWING VAN EEN ONTWERP
DIE MADIBAHEMP

- Madibahemde is ontwerp om liggaamshitte te behou, maar is steeds koel en lig. ✓
- Hulle word vasgeknoop tot bo. ✓ Hulle is goed gedruk en die materiaal is ryk in kleur en patroon.
- Hulle is lank en hang oor broeke. ✓ (3)

(Ken 10 punte toe.)

(10)

V3.2 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGSTOEKENING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Kennis, Begrip	30%	Deel van 3.2	3
Middel orde	Toepassing van elemente	40%	Deel van 3.2	4
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	Deel van 3.2	3

VRAAG 4 (30 punte)

AS1: Beoordeel waarde, ingelig deur 'n goeie begrip van Ontwerp.

AS2: Begryp Ontwerpsteorie en gebruik Ontwerpsterminologie korrek.

AS4: Onderzoek, reflekteer op en interpreteer inligting vanaf 'n verskeidenheid bronne wat die wêreldwye invloede op die ontwikkeling van Ontwerp aandui.

AS5: Analiseer, interpreteer en reflekteer op voorbeelde op 'n kritiese wyse en verbind hulle met hul kulturele, geskiedkundige en hedendaagse kontekste.

- 4.1 Leerders moet oor 2 uit die 5 bewegings skryf wat in die vraestel gelys is. 4 moontlikhede is verskaf in hierdie memo:

Let wel: Gedurende die bespreking van elke beweging moet die feite deeglik bespreek word en waar moontlik deur ten minste een voorbeeld ondersteun word ten einde 'n punt te behaal.

DIE MODERNISTIESE ERA (Die Eeu van Vaartbelyning) (1935 – 1955)

Doelwitte:

- Om te strew na 'n styl wat die 'moderniteit' van die tyd weerspieël. ✓
- Om aanvang by die wêreld massa-mark te vind. ✓
- Om goed-ontwerpte produkte te skep/promoveer wat ook funksioneel en ekonomies is. ✓
- Om te eksperimenteer met nuwe materiale/vorme wat wyd onder die verbruikers aanvang vind. ✓
- Om nuwe en vindingryke produkte te ontwerp (transistors, radio's, plastiek stoele, huisbeligting, busse, motors, vliegtuie, yskaste en die 'juke-box'). ✓
- Om te ontwerp vir 'n nuwe teikenmark – die tiener. ✓

(2)

Invloede op die styl:

Die invloed van:

- (i) Amerika (1935 –1955) as gevolg van:
 - Hoogs ontwikkelde besigheid- en industriële vaardighede
 - Na-oorlogse immigrasie van die vernaamste Europese ontwerpers.
 - Die 1939 New York uitstalling en die promovering van Duitse Bauhaus ontwerpbeginsels wat die klem gelê het op kontemporêre, moderne voorkomste, afgerondheid en materiale.
 - Die ontwikkeling van 'n nuwe stylbewustheid onder die publiek asook die ontwikkeling van welgestelde verbruiker massa-mark. ✓
- (ii) Die analitiese benadering van die 20ste eeuse ontwerp as gevolg van die Bauhaus (logiese, ekonomiese, gestandaardiseerde en eenvoudige ontwerp) met die klem op massa-produksie en tegnologiese goedere gemaak van nuwe materiale. ✓
- (iii) Die impak wat studies in hidro- en aërodinamika op die vaartbelyning van voorwerpe gehad het. ✓

(iv) Nuwe materiale:

- metale (staaltype, aluminium en chroom) en metaalalloeie
- 'n nuwe reeks glassoorte
- 'n nuwe reeks plastieksoorte (Bakelite en poli-uretaan)
- laaghout ('plywood')
- gewapende beton ('reinforced concrete') ✓

(v) Skandinawiese meubelontwerpe

Hulle het funksionele, organiese, vaartbelynde, futuristiese en ergonomiese vorme beklemtoon en beide natuurlike materiale

(hout en leer) en plastieksoorte gebruik. ✓

(2)

Karaktereienskappe van die styl:

- Sagter, nie meer geometries nie, byvoorbeeld in die vorms van meubels en produkte soos die 'Ant' stoel. ✓
- Naatlose, geïntegreerde ontwerpe, byvoorbeeld die Bell Telefoon. ✓
- Bolvormige, druppelvormige omhulsels wat die binnewerke van die nuwe meganiese en elektriese produkte wegsteek, byvoorbeeld die 'Volkswagen Beetle'. ✓
- Funksionalisties – soos gesien kan word in die 'Ant' stoel. ✓
- Eksperimentering met die estetiese potensiaal van die nuwe materiale, byvoorbeeld die chroom wat gebruik is as afwerking op motorkarre. ✓
- Ekspressiewe, organiese vorme is gebruik vir sagte sitkamermeubels en dekoratiewe kunsvoorwerpe, byvoorbeeld die organiese vorm van die 'Zenith Radio nurse'. ✓
- Hulle het gebruik gemaak van die resultate en navorsing in hidrodinamika, aërodinamika en ergonomika om die werkverrigting van produkte te verbeter. ✓
- Geen onnodige versierings/dekorasies, veral in argitektuur. ✓

Vorm (twee- en drie-dimensioneel):

- Vaartbelynde vorm of druppelvorm vir voertuie.
- Vereenvoudig, vaartbelyn en glad gemaak om 'n moderne voorkoms te skep.
- Futuristiese vorme (geboue, vervoer en huishoudelike goedere) – weerspieël die wêreldwye fassinatie met en belangstelling in die buitenste ruimte, byvoorbeeld die koepelvorm in geboue en stadions.

Lyn:

- Spoed motiewe en chevrons op voertuie om voorwaartse beweging voor te stel. Dit was ook gebruik op huishoudelike goedere (byvoorbeeld stofsuikers en radio's).✓
- Geboë lyne en golfagtige vorme in moderne meubelontwerpe.✓

Kleur:

- 'n Wye reeks nuwe kleure word beskikbaar as gevolg van die ontwikkeling van chemiese kleurstowwe (gebruik in huishoudelike goedere en in die motorvervaardigingsbedryf en tekstiel nywerheid).✓
- Pastel kleure word gebruik vir motorkarre en binnehuisversiering.✓
- Helder primêre kleure word gebruik vir advertensies.✓
-

Ruimte:

- Modernistiese argitekte plaas die klem op ruimte eerder as massa. Ruimtes was opgedeel en afgeskort volgens die funksie van die gebou. Dit het oop-plan ontwerpe tot gevolg gehad. ✓

(3)

VOORBEELD VAN ONTWERPE:

Meubels: Die 'Ant Chair' (1952)✓

- Ontwerp deur die Deense ontwerper, Arne Jacobsen.

Konteks:

- Ontwerp vir 'n Deense mediese groep.
- Dit moes iets wees wat vinnig binne fabrieksomstandighede vervaardig kon word. ✓
- Dit moes 'n handgemaakte gevoel behou. ✓

Invloede:

- Charles Eames: meubels moet beskou word as aantreklike voorwerpe in hul eie reg en moenie net nuttig wees nie. ✓
- Die ontwerp was beïnvloed deur die 'Tongue Chair' wat gemaak was uit 'n enkele stuk laaghout deur vormgiëting ('moulding'). ✓

Materiale:

- Die sitplek van die stoel is 'n enkele stuk laaghout gevorm deur vormgiëting. ✓
- Die raamwerk van die sitplek en die pote is uit chroom-bedekte staalpype gemaak. ✓

Funksionalisme:

- Die stoelontwerp is kompak en liggewig sodat hulle maklik opmekaar gepak kan word. ✓
- Dit is ergonomies ontwerp. ✓
- Die ontwerp het so goed gewerk dat dit beskou word as 'n klassieke stuk en word vandag nog reg oor die wêreld gebruik. ✓

Vorm en fatsoen:

- Die vorm herinner aan die kop van 'n mier met sy kop omhoog. ✓
- Dit weerspieël 'n kombinasie van modernistiese ideale (vereenvoudig en vaartbelyn) en die Nordiese liefde van Naturalisme (organiese kurwes) ✓
- Dit is in die vorm van 'n uurglas en is aan drie staalpype verbind. Die sitplek is aan die raamwerk van die pote vasgebout. ✓

Lyn:

- Die vorm van die stoel is afgebaken deur 'n organiese, vloeiende lyn. ✓
- Die pote is reguit en is so gespaseer dat 'n mens se bene nie verstrengel raak met die pote nie en om 'n stabiele basis te verseker. Dit maak dit ook maklik om die stoele opmekaar te pak. ✓

Kleur:

- Sitplek – oorspronklik gemaak uit natuurlike fineerhoutlae wat aanmekaar verbind is. ✓
- Pote – oorspronklik gemaak van grys plastiek en daarna verander na die blinkagtige, silwer kleur van die chroom. ✓
- Moderne weergawes is soms heldergekleurd. ✓

(3)

(Ken 10 punte toe vir elk van die TWEE style/bewegings.)

‘POP/NEW AGE’ (Modernisme word Pop – die Tydperk van Oorvloed/Weelde)
(1955 – 1975)

Doelwitte:

Die styl is internasionaal:

- Amerikaanse ontwerpers het tegnologie en wetenskaplike navorsing beklemtoon in die ontwerp van produkte. ✓
- Britse ontwerpers het ontwerpe gemaak wat die moderne leefstyl weerspieël en het daaraan geglo dat ontwerp die belangrike skakel is tussen die wetenskaplike, die kunstenaar, die ingenieur en die gewone man. ✓
- Moderne ontwerpers hou nie by net een idee nie – hulle glo dat ontwerpstyle langs mekaar kan bestaan. ‘Smaak’ word kort-kort bevraagteken. ✓

(2)

Invloede op die styl:

- Die vereistes en behoeftes van die jeug – modieuse, ‘funky’ klere wat gereeld verander en op datum gebring word volgens die nuutste modes (T-hemde). ✓
- Die opkoms van verbruikerskultuur en die wêreldwye ekonomiese ontploffing van daardie tyd. ✓
- Flieks, films en die lewensstyle van filmsterre. ✓
- Die publiek se begeerte en strewe om motorkarre en luukse huishoudelike goedere te besit.
- Die wetenskap en die mense se fassinatie met die buitenste ruimte (ruimte en wetenskaplike motiewe). ✓
- Die Advertensiewese: deur die media (film, glanstydskrifte), die gebruik van die Sielkunde van sosiale status om huishoudelike goedere te verkoop deur die media, die begin van die gebruik van handelsmerke (‘branding’) en logo advertensie (byvoorbeeld die ‘Apple’ logo). ✓
- Mode- en verbruikersgiere deur die nuutste ontwerpers (die minirok deur Quant/ die ‘Mini’ motorkar, ‘Beetle’ en Vespa ‘Scooter’). ✓
- Popkuns: die werk van Andy Warhol/Roy Lichtenstein wat alledaagse onderwerpe gebruik het/ Pop-kultuur wat teen snobberigheid was/ Op-kuns – ’n vertakking van Popkuns (hulle ontwerp huishoudelike goedere en tekstiele met optiese illusies). ✓
- Die Anti-Ontwerp beweging (Italië, 1940’s en 50’s) – hulle reageer teen reghoekige vorms in Ontwerp en verwerp die idee van Ontwerp as ’n goedkoop bemarkingsfoefie. Die (Sottsass) ‘hergedefinieerde’ Ontwerp - maak gebruik van helder, skokkende (‘shocking’) kleure, visuele dubbelsinnigheid/ ondermyn ’n voorwerp se formele funksie/ bevraagteken die toepaslikheid/relevansie van ‘smaak’ en funksie. ✓
- Humor/geestigheid maak hul verskyning in alle fasette van Ontwerp (Alessi se suurleroenpers/-drukker en speelgoed). ✓
- ‘Kitsch’ – speelsheid en ironie in Ontwerp (swak smaak met ’n ‘edge’), ondermyn die estetiese ernstigheid van dinge wat voorheen beskou was as mooi (byvoorbeeld Andy Warhol se Marilyn Monroe werke wat beskou word as ’n kunsvorm – ‘High Kitsch’). ✓

(2)

Karaktereienskappe van die styl

- Eienskappe van ontwerpe was bepaal deur die wye reeks nuwe prosesse en materiale van kunsmatige chemiese oorsprong wat beskikbaar was, byvoorbeeld: ✓
- Hout kon gegietvorm ('mould') word ✓
- Plastiek was ontdek – selluloseasetaat/selluloïede was gemaak vanuit chemies-behandelde katoen. Dit het 'n wye reeks toepassings. ✓
- Akriel, veselglas, 'styrofoam', PVC plastiek, chroomstaal, staal en metaal, metaalalloeie, gevormde glas, kunsmatige rubber, tekstielvesel, 'nylon', 'epoksie' en sellofaan. ✓

Vorm, fatsoen en lyn:

- 'n Reaksie op Bauhaus se 'harde lyn' Ontwerp. ✓
- Werke word gekenmerk deur die biomorfiese vorme van die Amerikaanse Abstrakte Kuns beweging en deur natuurlike vorme (vorme wat vloeiend, golwend en gerond is). Dit is die invloed van Skandinawiese ontwerpers. ✓
- Die eenvoudige lyne van die Asiatiese (Japannese) tradisies. ✓
- Eksperimenteer met nuwe vorms met die gebruik van die nuwe materiale (byvoorbeeld 'injection moulded plastic'), die enkel-voetstuk stoel ('single pedestal chair') of die vrydraer stoel ('cantilevered chair'). Formele stoelpote word vervang met gespanne en veerondersteunde stelsels. ✓
- Tradisionele materiale (riet en hout) word omskep deur die gebruik van nuwe prosesse (byvoorbeeld laaghout) wat nuwe gietvorme ('moulded shapes') moontlik maak. ✓

Kleure:

- 'n Groot verskeidenheid van nuwe kunsmatige verwe in 'n wye reeks toonwaardes word alom beskikbaar. ✓
- Daar bestaan 'n beter geleentheid vir die gewone mens om sy/haar eie leefruimte te omskep. ✓
- Die ontwikkeling van akrielverwe. ✓

(3)

Voorbeeld van 'n ontwerp

Tegnologie: Die Sunbeam Mixmaster voedselverwerker ontwerp deur die Sweedse ontwerper, Ivar Jepson.

Doel:

- 'n Nuwe, kleiner weergawe van vroeëre, groter, lomper industriële masjiene. Dit was kragtig, veelsydig en makliker om te gebruik vir huishoudelike doeleindes. ✓

Sosiale konteks:

- Dit was 'n huishoudelike statussimbool om die nuutste model te besit. Daarom was ontwerpe gereeld opgegradeer of vernu. Dit was een van die varsste, nuut-ontwerpte en noodsaaklike gereedskap vir die huishouding saam met die yskas, stoof, ketel, wasmasjien, rooster, voedselverwerker en stofsuier. ✓

Funksie en ontwerp:

- Dit het bestaan uit 'n voedselverwerker en menger eenheid wat losgemaak kon word en gebruik word as 'n handmenger. ✓
- Die toestel se ruimte-era vaartbelyning was beïnvloed deur die motorvervaardigingsbedryf (chromomhulsel, pedale wat inmekaar pas en verstelbare snelhede wat geprogrammeer kon word deur die gekalibreerde plastieknop te draai aan die kant van die masjien). Die klitsers kon uitgetrek word en vasgemaak word aan die kante en onderkant van die bak. ✓
- Dit was gebruik om sap te maak, vrugte te skil, ertjies te ontdop, pasta uit te druk en koffie te maal. Ander hegstukke kon daarin pas om verdere funksies te voorsien – byvoorbeeld 'n blikoormaker. ✓

Omgewingsvorming:

- Die hoeveelheid tyd wat spandeer word op huishoudelike take word aansienlik verminder wat lei tot meer tyd vir ontspanning. ✓

Gebruik van die beginsel:

- Balans ✓

(3)

(Ken 10 punte toe vir elk van die TWEE style/bewegings).

**POST-MODERNISME ('HEDENDAAGSE STYL – 'LESS IS A BORE')
(1965 – TOT DIE HEDE)****Doelwitte:**

- Om weg te beweeg van die outoritêre Modernistiese reëls (waar daar verwag word dat die ontwerper moet hou by streng beperkings) en strewe om dit te vervang met verskeidenheid en individualiteit. ✓
- Om ontwerpe te skep wat aan die publiek se behoeftes voldoen – om weg te beweeg van koue, onpersoonlike, masjienagtige ontwerpe. ✓
- Om ontwerpe te skep wat waardeur kan word en verstaan kan word deur die gewone mense – dus ontwerpe wat nie elitisties is soos met Modernisme nie (waar werke net waardeur kan word deur 'n geselekteerde groep mense). ✓
- Om verbintnisse met vroeëre ontwerpstyle te behou en om 'n balans te skep tussen moderniteit en tradisie. ✓
- Om erkenning te gee aan bestaande, plaaslike style en die behoeftes van individue. ✓

(2)

Invloede:

- Venturi se slagspreuk 'Less is Bore' is 'n reaksie op die Modernistiese oortuiging dat 'Less is More'. Postmodernisme word beïnvloed deur sy verwerping van die modernistiese klem op suiwerheid, eenvoud en strengheid. ✓
- Die ANTI-ONTWERP BEWEGING van die 1960's in Italië: Memphis Studio, Archizoom en Super Studio is almal ontwerp-groepe wat deel was van die beweging. Postmodernisme word beïnvloed deur hul gebruik van eklektiese bronne as inspirasie, deur hul kombinasie van goedkoop en duur materiale en deur die kombinasie van populêre kultuur en 'High culture'. ✓
- Feminisme:
Die vroulike siening/oogpunt begin ontwerpe beïnvloed. ✓ (2)

Karaktereienskappe van die styl:

- Postmoderne ontwerpe word eklekties genoem – die ontwerpe 'leen' van vroeëre style (byvoorbeeld elemente van Griekse en Romeinse argitektuur) en kombineer alles in een ontwerp. Dit kan onsamehangendheid tot gevolg hê. ✓
- Versiering/dekorasie word weer belangrik. Kleur, verwringing, 'kitsch', humor, geestigheid en ironie word weer belangrike fasette van ontwerpe. ✓
- Moderne tegnieke, materiale en vorme word gekombineer met tradisionele tegnieke, materiale en vorms (byvoorbeeld gladde, masjienagtige, geometriese vorms in staal gekombineer met organiese, geboë vorms in hout). ✓ (3)

'N VOORBEELD VAN 'N ONTWERP:

DIE 'GHOST CHAIR' deur Phillipe Starck

- Doelwit, Funksie en Konteks:

Die stoel se vorm is duidelik geïnspireer deur 'n Barok stoel uit die Franse Koning Lodewyk XV era, maar dit is gemaak van polikarbonaat plastiek – 'n baie moderne, deurskynende materiaal. Die kombinasie van nuut en oud is 'n algemene verskynsel in Postmoderne Ontwerp. Die funksie van die stoel is om 'n sterk stoel te wees wat die gewig van 'n persoon kan dra. Maar die deurskynendheid ondermyn hierdie funksie. Dit is 'n kenmerkende postmoderne speelse bevraagtekening van die funksie van 'n voorwerp en 'n verwerping van die Modernistiese geloof in funksionalisme en is ook tipes van Post Modernisme. ✓

- Vorm en Lyn:

Die stoel bestaan uit elegante, eenvoudige, geboë lyne en vorme wat aan die stoel 'n tradisionele gevoel gee en help ook om statigheid en waardigheid oor te dra. Die gladde, onversierde oppervlaktes verander die voorkoms na modernisties en minimalisties. ✓

- Kleur, materiaal, tekstuur en tegniek:

Die stoel was gemaak uit deurskynende polikarbonaat plastiek in verskeie pastelkleure soos ligte appelkoos, antieke geel, spookgrys en ligte groen. Dit was ook gemaak in baie helder kleure. Hierdie lighartige, speelse kleure ondermyn die statige kwaliteit van die oorspronklike stoel en gee dit 'n moderne 'twist'. ✓

(3)

(Ken 10 punte toe vir elk van die twee style/bewegings)

ART NOUVEAU – ('DIE LUSTELOSE LYN') (1890 – 1905)

Doelstellings:

- Hulle strewe daarna om die sterwende tradisies van vaardighede en vakmanskap te laat herleef. ✓
- 'n Begeerte om nouer bande te vestig tussen die kunstenaar en die vakman. ✓
- Vrouens en hul terugbeweeg na die natuur word temas wat hul inspireer. ✓ (2)

Invloede: Dit kan insluit:

- Japannese Kuns, veral houtsneewerk met hul eenvoudige, vloeiende, dekoratiewe lyne, plat kleurareas en elegante ontwerpe. Die roosterpatrone van Japannese interieurs en die dekoratiewe detail op voorwerpe soos waaiers en kimono's. ✓
- Charles Rennie Mackintosh, die Skotse argitek en ontwerper wat die Art Nouveau styl aangeneem het. Sy ontwerpe bevat gestileerde rose en 'n unieke styl van roosterontwerpe, sirkels en lyne wat afdun. ✓
- Keltiese ontwerpe en kunsvorme met hul hewige kurwes en liniêre ontwerpe wat op 'n dekoratiewe manier in mekaar weef. ✓
- Viking legendes en antieke evangelie boeke wat gekenmerk is deur romantiese idees en oordadige versiering. ✓
- Symbolisme (die kunsbeweging) en hul verwerping van perspektief, hul plat vorms en plat kleurareas, hul gebruik van organiese, kurwende buitelyne en sensuele onderwerpe gebaseer op die natuur en die vroulike vorm. ✓ (2)

Algemene eienskappe van die styl:

- Onderwerp: diere, voëls, plante, gestileerde rose, sonneblomme, lelies, poue en die sensuele vroulike vorm. ✓
- Lyn: Die gebruik van die slangvormige, sweepsag-lyn om gestileerde en eenvoudige vorme te skep. ✓
- Vorm: Die vloeiende kurwes en vorms wat gebruik word om meubels en ander voorwerpe te ontwerp weerspieël die ritme van die sweepsag-lyn. ✓
- Materiale: Eksotiese materiale soos perlemoenskuil, lapis-lazuli, horing, ivoor en wisselkleurige glas. ✓
- Kleur: subtiel en gedemp, soos pastel-geel, -pienk en -groen. Plat 'matt' kleur word omsluit deur die kromagtige lyn. ✓
- Komposisie is altyd asimmetries gebalanseerd. ✓ (3)

Voorbeeld van 'n ontwerp:

Tassel Hotel deur Victor Horta (Belgiese argitek), Brussels ✓

- Hy maak gebruik van gegote yster vir dekoratiewe detail in trappe en balkon-strukture op so 'n wyse dat dit lyk of dit deel is van die eintlike boumateriaal. ✓
- Hy ontbloom opsetlik die staalbalke van kolomme en dakke en vervorm hulle tot fantastiese plantvorme en rankagtige ontwerpe. ✓
- Hy maak gebruik van kromlynige temas en gebruik die slangagtige kromlyn in vaste huis-versierings insluitende slotte. ✓
- Die gegote yster-raamwerke laat hom toe om baie glas te gebruik wat geboue ligter en meer modern laat voorkom. ✓ (3)

(Ken 10 punte toe)

(2 x 10) (20)

V4.1 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGS- TOEKENNING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Herroep	30%	4.1 – opstel	2 x 3 = 6
Middel orde	Toepassing	40%	4.1 – opstel	2 x 4 = 8
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	4.1 – opstel	2 x 3 = 6

- 4.2 4.2.1
- FIGUUR A is tipies van die Kuns- en Kunsvlyt beweging want dit is geïnspireer deur natuurlike plantmateriale, (blare en blomme), terwyl die onderwerp is FIGUUR B 'n nie-figuratiewe patroon is van plat geometriese fatsoene sonder addisionele dekoratiewe detail, wat tipies is van Art Deco. ✓
 - Tekstiele was tipiese produkte van beide die Kuns- en Kunsvlyt beweging en Art Deco. ✓
 - Die ontwerp in Figuur A maak gebruik van gestileerde plantmotiewe wat herhaal word(blomme en blare). FIGUUR B herhaal die gebruik van die zig-zag lyn in die styl van Art Deco met hul klem op die reguit en die zigzag lyn. Die liniêre kwaliteit van Figuur A is meer organies. ✓
 - Die zig-zag lyne vorm plat fatsoene van verskeie diktes wat 'n plat dekoratiewe effek skep. Alhoewel die gestileerde blom en plant fatsoene plat en linier vertoon toon hul 'n meer werklike en natuurlike uitbeelding van blare en blomme. ✓
 - Beide ontwerpe is simmetries gebalanseerd wat 'n eienskap is van beide bewegings. ✓
 - FIGUUR A se kleure is tipies van die Kuns- en Kunsvlyt beweging, byvoorbeeld, die geel en wit blomme asook die dowwe blou in die agtergrond en in FIGUUR B help die gebruik van monokromatiese kleure soos swart en wit om 'n sterk, plat fatsoene oor die oppervlakte van die ontwerp te skep. ✓
 - Beide bewegings maak gebruik van herhaling om hul ontwerpe te verenig. In Figuur A word die blom en plant motiewe, asook die bloue, groene en gele herhaal deur die hele ontwerp. Figuur B herhaal dieselfde geometriese motief, asook die swart en wit kleure regoor die oppervlak van die ontwerp om dieselfde effek te verkry. ✓
 - Die enigste ooreenkoms tussen Figuur A en Figuur B is dat beide ontwerpe plat en dekoratief is. ✓

Dit is dus duidelik dat elke ontwerp tipies is van die beweging waaraan dit behoort en die verskille tussen hulle het meer te doen met die verskille tussen die bewegings waaraan hulle behoort.

(Leerders kan erkenning kry vir enige ander goed beredeneerde antwoord.)

(6)

- 4.2.2 Gee een punt vir elk van die volgende of enige ander goed beredeneerde antwoord:

Kuns- en Kunsvlyt:

Doelwitte:

- Om die produksie van goeie gehalte handgemaakte goedere te produseer teenoor massavervaardigde, oor- versierde en lae gehalte produkte. Hierdie ontwerp is deur William Morris, een van die stigters van die Kuns- en Kunsvlyt beweging geskep en daarom sou die produk handgemaak wees. ✓
- Om die waarde en betrokkenheid van ervare vakmanne en ontwerpers te herstel in die ontwerp en ontwerpproses sodat die kwaliteit van die werk verbeter. Die doelwit is bereik, want die ontwerp in FIGUUR A demonstreer 'n duidelike begrip van die elemente en beginsels van ontwerp. So word 'n verenigde en goeie estetiese ontwerp geskep wat beide verskeidenheid en balans het. (2)

Invloede:

- Middeleeuse Gotiese Styl: die ontwerp in FIGUUR A reflekteer die georderde natuur van die styl. ✓
- Natuur- en plantvorme: Blomme en loof vorm die basis van die ontwerp. ✓ (2)

OF

Art Deco

Doelwitte:

- Om aan die groter behoefte aan masjienvervaardigde goedere asook aan vermaak teen bekostigbare pryse te voldoen. ✓
- Om moderne ontwerpe te skep wat gepas is vir massa produksie deur die masjien. ✓
- Om fabelagtige afdelingswinkels en bioskope te skep as onvlugting van die daaglikse depressies geskep deur die Eerste Wêreldoorlog. ✓ (2)

Invloede:

Die vroeë 20ste eeuse skilderbewegings, byvoorbeeld: ✓

- Kubisme se klem op die reguit lyn, die zig-zag, sowel as die abstrakte fatsoene en vlakke van plat kleur. ✓
- Konstruktivisme – deur die idee van beweging in ruimte meer belangrik te maak as volume en onderwerp in 'n ontwerp, sowel as hul idee om nie-tradisionele materiale soos Perspeks te gebruik. ✓
- Fauvisme – met hul gebruik van plat areas van helder, botsende nie-naturalistiese kleur, byvoorbeeld die keramiek figuratiewe muurbehangsels van “Clarice Cliff. ✓

Die ontwikkeling van die masjien ✓

- Die uitvindsel van die motorkar en vliegtuig het 'n belangstelling in aërodinamika en spoed ontwikkel wat te sien is in hul ontwerpe. ✓

Egiptiese Kuns ✓

- Egiptiese motiewe soos die papyrus, lotusblom en sonstrale kan bespeur word in hul ontwerpe. ✓

Aztec Argitektuur ✓

- Die zig-zag gebaseer op hul trapvormige ziggurat tempels kan gesien word in hul werke. ✓

Oosterse Kuns: ✓

- Die oppervlak effekte en tegnieke, byvoorbeeld lae van Oosterse lak (shellac) ✓
- Die gebruik van insette van pêrel en skilpaddop, slangvel en haaivel bedekkinge. ✓

Die Russiese Ballet: ✓

- Die ballet inspireer nuwe idees vir die gebruik van briljante kleure en patrone in hul teater ontwerpe. ✓

V4.4 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGS- TOEKENNING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Herroep	30%	4.2.2	3
Middel orde	Toepassing	40%	Deel van 4.2.1 + Deel van 4.2.2	3 + 1
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	Deel van 4.2.1	3

TOTAAL AFDELING A: 80

AFDELING B: ONTWERP IN 'N SOSIALE/OMGEWINGS KONTEKS

VRAAG 5 (20 punte)

AS1: Beoordeel waarde, ingelig deur 'n goeie begrip van Ontwerp.

AS2: Begryp Ontwerpsteorie en gebruik Ontwerpterminologie korrek.

AS7: Begryp die maniere waarop Ontwerp gebruik kan word om sosiale/maatskaplike, kulturele, omgewings- en etiese kwessies te versterk of uit te daag.

- 5.1 5.1.1 Die boodskap wat oorgedra word deur die sosiale plakkaat genoem 'die inkomste-gaping' is as volg:

Dat die inkomste-gaping konstant aan die groei is tussen die rykste en die armste lede van die samelewing.√ Die vurke simboliseer die mense; die kleinste gedeelte het die meeste vurke in wat wys dat die grootste gedeelte van die samelewing baie min verdien.√ Dit word vergelyk met die groot deel van die pastei wat net een vurk in het. Dit demonstreer die feit dat net 'n paar mense 'n groot inkomste verdien.√ (2)

- 5.1.2 Enige internasionale ontwerper van die LTSM '*Design Culture Now*' of '*Sourcebook: Inspiring a Designer*' wie se werke sosiale kwessies aanspreek, mag gebruik word.

Ontwerper: B.J. Krivaneck (1)

- Krivaneck integreer teks en gebou. √
- Sy doelwit is om 'n poëtiese dimensie te skep tussen die vloed kommersiële boodskappe wat ons kry in die moderne stadsomgewing. √
- Die inhoud van 'n projek is afkomstig van die geskiedenis van die plek en ook deur uitreik-aksies na lede van die gemeenskap. √
- Krivaneck herleef ook die tradisie van argitekturele Inskripsie. Klassieke geboue het vir eeue teks bevat met die doel om te herdenk en ook om instruksies te gee. Krivaneck se Hoofletters is goed gespaseer, en is 'n verwysing na hierdie tradisie. Klassieke inskripsies het die dominante sosiale groep se oogpunte en waardes weerspieël (die groep wat die burgerlike geboue aanbou). Krivaneck se werk gee egter alternatiewe oogpunte.√ (3)

Titel en analise van een werk:

1. 'Family Voices/Austin' √

'n Projek in 'n depressiewe woonbuurt van Chicago √ waar hy plaaslike winkervoorkante en die tekenstrukture daaraan aanpas. √ Krivaneck gebruik die woorde van moeders en oppassers van die gemeenskap in hierdie kommersiële fasiliteite. √ (4)

V5.1 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGS- TOEKENNING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Observasie Herroep, Begrip	30%	Deel van 5.1.2	3
Middel orde	Toepassing	40%	Deel van 5.1.2	4
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	5.1.1 Deel van 5.1.2	2 1

5.2.1 Gee EEN punt vir 'n goed beredeneerde antwoord IN elk van die volgende kategorieë: lettertipe, teks, beeld en die gebruik van ruimte.

- **LETTERTIPE:** Die eenvoudige swart, sans-serif lettertipe teen 'n wit agtergrond dra effektief die waarskuwing oor van wat met jou kan gebeur as jy dronk bestuur. Die eenvoudige sans-serif lettertipe maak die boodskap duidelik leesbaar en dra by tot die impak van die beeld. ✓
- **TEKS:** Die teks is gereduseer tot net die basiese boodskap, wat die krag van die beeld versterk. ✓
- **RUIMTE:** Die beeld is sentraal geplaas voor 'n lee, stram agtergrond wat die ernstigheid van die saak beklemtoon. ✓
- **BEELD:** Die toilet met wiele aan beide kante simboliseer 'n rolstoel en die toiletbak simboliseer 'n lewe wat weg gespoel is. ✓ (4)

V5.2 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGS- TOEKENNING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Observasie Herroep, Begrip	30%	Deel van 5.2.1 + 5.2.2	1 + 2
Middel orde	Toepassing	40%	Deel van 5.2.1 + 5.2.2	3 + 1
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	5.2.2	3

5.2.2 Nota: 'n Leerder mag enige voorbeeld uit 'n LOOM (LTSM) gebruik soos voorgeskryf in die LPG (byvoorbeeld die Woolworths boek '*Living with Design Daily*' of '*Craft Art in SA*' deur E. Coetsee).

- In die opstel moet die leerder 'n Suid-Afrikaanse ontwerper of groep kies wat betrokke is by ENIGE sosiale/maatskaplike kwessie.
- Voorbeelde van kwessies kan wees: armoede, kapitalisme, geslagsaangeleenthede, gesondheidskwessies, maatskaplike onregte, rassisme en marginalisering ens.
- Voorbeelde van ontwerpers of ontwerp groepe is:
- MonkeyBiz – armoede verligting en werkskepping.
- Mapula – armoede verligting en werkskepping.
- Streetwise – armoede verligting, opleiding van vaardighede, werkskepping.
- Mielie – armoede verligting, opleiding van vaardighede, werkskepping.
- Die leerder moet werke van die ontwerper noem en dit bespreek.

Voorbeeld 1:

MAPULA

- Mapula was op die been gebring met die oog op werkskepping vir landelike vrouens. ✓
- Dit was oorspronklik befonds deur 'n liefdadigheidsorganisasie (NGO) maar is nou heeltemal selfstandig. Dit is wat bedoel word met die term 'bemagtiging'. ✓
- Die vrouens skep hul eie ontwerpe gebaseer op natuurlike vorms soos blomme en bome. Hulle verwys ook na hul eie lewens in hul ontwerpe, byvoorbeeld kinders wat speel in die landelike omgewing. In die begin het die vrouens lesse gehad in oppervlakontwerp en borduurwerk. Een van die steke wat hulle die meeste gebruik is die kettingsteek. ✓
- Hulle werk by die huis sodat hul hul kinders kan oppas, wat 'n positiewe impak het op die samelewing. ✓
- Hulle maak funksionele produkte sowel as kussingslope en tafellopers. Unieke kunswerke soos muurbehangsels word ook geskep. ✓
- Hulle werk gewoonlik op swart kartondoek en helder gare beklemtoon die Afrika-identiteit van die werk. Hulle put genot uit hul Afrika afkoms en is trots op hul kultuur en werk. ✓
- Oppervlaktes word baie dig geborduur en die swart negatiewe ruimtes dien as die agtergrond. ✓
- Die katoen is omgewingsvriendelik, want dit is bio-oplosbaar en volhoubaar en is geredelik beskikbaar in Suid-Afrika. ✓

Gee punte vir enige ander inligting. Ken 6 punte toe.

(6)

Voorbeeld 2:

'n Kontemporêre Suid-Afrikaanse Handwerk Besigheid en gemeenskapsontwikkeling projek:

STREETWIRES

- Streetwires, 'n hoogs winsgewende handwerk-besigheid en gemeenskapsontwikkeling projek, was tot stand gebring deur Patrick Schofield, Winston Rangwana an Anthony Ressel. ✓
- Die besigheid produseer straat-draadkuns, 'n kenmerkende Suid-Afrikaanse genre. ✓
- Een van die doelwitte van die besigheid is om die kwessies van werkloosheid en armoede aan te spreek. ✓
- Die kunsvorm het waarskynlik sy oorsprong in die landelike gebiede van Mpumalanga en Zimbabwe, waar arm beeswagter-seuns hul eie speelgoed gemaak het met ou hangerdraad, blikke en enigiets anders wat hul kon vind. ✓
- Die drie stigters van die besigheid kom van uiteenlopende agtergronde en elkeen het 'n unieke en waardevolle bydra gelewer – Schofield het 'n Honneursgraad in Besigheidswetenskap. Sy huis is as sekuriteit gebruik om die besigheid op die been te bring. Rangwana het sy kennis van die draadkunsbedryf bygedra terwyl Ressel sy bemarkingsvaardighede bygedra het. ✓
- Aan die begin was daar net twee draadkunstenars wat aangestel was op 'n deeltydse basis en het 'n kamer in Schofield se huis gebruik as 'n werksruimte. Die besigheid het gegroei en naderhand kon die eienaars nog twee geboue aankoop. ✓
- Die Kaapstad ateljee is 'n besigheid wat die kwaliteitsbeheer toepas. 'n Ontwerpspan skep nuwe draadkuns ontwerpe. Wanneer dit goedgekeur word, word template gemaak en gegee aan 'n span draadkunstenars wat dan die produk maak. Om te sorg dat 'n hoë standaard gehandhaaf word, maak die spanleier seker dat die templaats presies nagevolg word en dat die produk deur die kwaliteitsbeheer proses gaan voordat dit aan die mark bekend gestel word. ✓
- Die maatskappy glo dat werkloosheid die grootste struikelblok vir ons land. Dit is nie net die oorsaak van maatskaplike probleme soos armoede nie, maar verhinder ook gemeenskapsgroei- en ontwikkeling. Daarom probeer die besigheid langtermyn werk skep vir so veel as moontlik Suid-Afrikaners. Hulle probeer die lewensstandaarde van Suid-Afrikaners te verbeter deur werksplekke, permanente werk, 'n gevoel van waardigheid en toegang tot vaardigheidsopleiding en persoonlike ontwikkeling te voorsien. ✓

- ‘Streetwires Training and Development’ is ’n nie-winsgewende organisasie wat deur Streetwires gestig is en streef daarna om gemeenskappe op te hef deur voorsiening te maak vir vaardigheidsopleiding, ontwikkeling van individuele kunstenaars en die skepping van uitreik inisiatiewe in weeshuise, skole en verarmde gemeenskappe. ✓
- Die voorwerpe wat gemaak word is beide dekoratief en funksioneel, byvoorbeeld promosie artikels en geskenke gemaak van krale (sleutelhouers, skuifspelde met ’n logo, besigheidskaarhouers), radio’s, verskeie motormodelle gemaak van draad en krale en dier-, voël- en mensfiguur beeldhouwerke. ✓
- Die vorms is hoogs gestileerd en vereenvoudig en bevat ’n element heelwat humor en speelsheid. Helder kleure en eenvoudige, kromagtige buitelyne domineer. Die draadkuns domineer ook. Materiale soos krale, opgesnyde blikke en botteldoppe word ook gebruik. ✓ (Ken 6 punte toe.) (6)

Voorbeeld 3:

DIE ‘JUPITER DRAWING ROOM’

Die ‘Jupiter Drawing Room’ is ’n bekroonde Suid-Afrikaanse advertensie agentskap. ✓

Die agentskap voel baie ernstig oor bemagtiging en het al reeds ver oor die 26% bemagtingsverhouding beweeg met betrekking tot hul personeel en aandeelhouders. ✓

Hulle glo dat daar ’n behoefte bestaan vir sterk, relevante, aangrypende en geïntegreerde kommunikasie met die groot verskeidenheid van produkte wat vandag beskikbaar is en die groot verskeidenheid media wat gebruik kan word om dit te bemark. ✓

Die volgende frase som hulle filosofie op: ‘Indien jy ’n eenvoudige voorstel deur ’n klomp soorte media kommunikeer, staan jy ’n groter kans om raakgesien te word, onthou word en op gereageer te word.’ ✓ Die agentskap gebruik dus al die belangrikste media kategorieë asook nuwe, innoverende media om ’n handelsmerk, produk of maatskappy te bemark, byvoorbeeld:

- Televisie en Films
- Buitenshuis: insluitende advertensieborde en bewegende voertuie
- Grafiese Ontwerp en drukwerk: insluitende plakkate, briefhoofde, koeverte, besigheidskaartjies en verpakking.
- Radio vir advertensies
- Digitale media insluitende webontwerp
- Veldtogte: gebruik ’n kombinasie van die bogenoemde media en is bedoel as ’n langtermyn promosie van ’n produk of besigheid.

Met baie van die agentskap se veldtogte strewe hulle om kragtige beelde en slagspreuke te gebruik om maatskaplike kwessies aan te spreek:

- Hulle Plakkaatveldtog vir die VN Wêreld Voedselprogram✓
- Plakkaat vir die Musica Doofbewustheidsweek✓

Die Plakkaatveldtog vir die VN Wêreld Voedselprogram:✓

Hierdie plakkate maak mense bewus van hongersnood. Daar is vier plakkate. Elkeen beeld een van die volgende uit: 'n eier, 'n wiggie kaas, 'n plastieksak en 'n wortel. In elke plakkaat speel die ontwerper met die voordele en clichés wat geassosieer word met die voorgestelde item om sodoende die kwessie van hongersnood duidelik na vore te bring.✓

Plakkate vir die Musica Doofbewustheidsweek:

Musiek maak sekere gevoelens wakker vir die wat kan hoor. Hierdie gevoelens word nooit ervaar deur of aangewakker in die mense wat nie kan hoor nie.

'Boxer', 'Tank' en 'Dog' is drie baie kragtige plakkate. Elke beeld was noukeurig gekies om die gevoelens voor te stel wat 'n sekere liedjie aanwakker, sodat hierdie gevoelens ervaar kan word deur beide doof en horende mense.✓

Ken 6 punte toe.

(6)

V5.2 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGSTOEKENNING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Observasie Herroep, Begrip	30%	Deel van 5.2.2	3
Middel orde	Toepassing	40%	Deel van 5.2.1 + Deel van 5.2.2	2 + 2
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	Deel van 5.2.1 +5.2.2	2 + 1

[20]

VRAAG 6: OMGEWINGSKONTEKS (20 punte)

Kies 6.1 en 6.2 of 6.3

AS1: Beoordeel waarde, ingelig deur 'n goeie begrip van Ontwerp.

AS 2: Begryp Ontwerpsteorie en gebruik Ontwerpsterminologie korrek.

AS 8: Begryp Ontwerpers se verantwoordelikheid tot omgewingskwessies en volhoubare Ontwerp.

AS 10: Begryp verantwoordelike Ontwerp deur menseregte en omgewingskwessies in ag te neem deur die hele proses.

- 6.1 6.1. 1 Enige van die volgende vier of enige ander goed beredeneerde antwoord mag erkenning kry:
Wanneer 'n argitek 'n gebou, huis of kantoor ontwerp: -
- Is dit ontwerp om die minimum ruimte op te neem van die perseel waarop dit gebou is.✓
 - Sal dit gebou word uit plaaslike bronne of herwonne materiale, voorbeelde sal wees klei, klip, gevuurde kleibakstene, timmerhout, riet en dekgras.✓
 - Vermy hy/sy die gebruik van besoedelende, ongesonde en nie-vergaanbare materiale soos viniel vloere, verf met solvent as basis, veselglas en asbes gepaard met toksiese houtbehandeling en afwerking.✓
 - Gebruik hy/sy nie ingevoerde hardhout van die aarde se waardevolle reënwoorde nie, want hulle is nie volhoubaar nie.✓
 - Maak dit gebruik van sonpanele. ✓ (4)
- 6.1.2 Nota: 'n Leerder mag enige voorbeeld gebruik uit 'n LTSM soos voorgeskryf in die LPG. ('*Craft Art in SA*' deur E. Coetsee of die Woolworths boek '*Living with Design Daily*').

VOORBEELD 1:

Naam: Heath Nash (1)

Doelwitte:

Hy vervaardig meestal lampskerms, Feetjie-ligte, speelgoed-agtige voorwerpe, dekoratiewe muurbehangsels of staanders en groetekaartjies.✓ Hulle is vir 'amper almal' – sommige produkte is goedkoop terwyl ander duurder is.✓ (1)

Invloede:

- Die eienskappe van die plat oppervlaktes en skerp rante van gesnyde papier en die liniêre en buigbare eienskappe van draad. (Die eenvoudige lyne wat gevorm word deur die voue en snye oorheers sy werk en gee dit skerp, skoon lyne en eenvoudige vorme.)√
- Die natuur – die vorme van blomblare, blare en blomme.√
- Slim en interessante strukture vir verpakking.√
- Geometrie/meetkunde – en die idee van om vorme op te breek in dele/modules.√
- Omgewingskwessies en kwelpunte – hy het probeer om dit aan te spreek deur 'n papier-reeks te vestig wat 'Other People's Rubbish' genoem was en gemaak is uit herwinde materiale.√

(2)

Analise van 'n werk

'Flowerball' √ (Suid-Afrika)√

Konteks:

Dit word gemaak vir 'n multikulturele Suid-Afrikaanse mark wat op soek is na funksionele voorwerpe wat gemaak is van herwinde materiale en wat die hedendaagse belangstelling weerspieël in herwinning as 'n manier om bedreigings teen ons omgewing te bestry.√

Vorm en Fatsoen:

Die vorm van die lamp is vol, rond en bolvormig.√ Dit is gemaak met besliste, skerp, organiese vorms wat oorvleuel. √ Die vorms bestaan uit 'n digte versameling sirkelvormige, steragtige blomme en blare. √ Vorms word herhaal en word vereenvoudig tot lang ovaalvorme.√ Die voue is eenvoudig en die blomblare van die blomme is vasgemaak in die middel met draad. √ Al die vorms is vasgemaak aan 'n draadraamwerk wat nie opsigtelik is nie.√

Kleur:

In hierdie voorbeeld is die kleur wit wat 'n stil suiwer gevoel gee. ✓
(Ander voorbeelde van die 'Flowerball' is gemaak in kleurskakerings van ander kleure.)

Eenheid en Verskeidenheid:

- Eenheid word verkry deur die gebruik van een kleur deurgaans en die herhaling van die lang blaar- en blomvorms. ✓
- Verskeidenheid word verkry deur die teenstrydige lang en ronde vorms en die oppervlakpatroon. Dit word verder versterk deur die skerp punte van die blaarvorms en die verskillende soorte hoeke van die blomblaarvorms. ✓

Volhoubaarheid:

- Dit impliseer dat grondstowwe altyd beskikbaar sal wees sonder dat daar enige nadelige langtermyn uitwerkings op die planeet sal wees. ✓
- Nash gebruik herwinde materiale (karton, papier en plastiek) en verminder daardeur die vervaardiging van nuwe grondstowwe. ✓ (2)

Enige ander goed beredenerende en toepaslike punte kan in ag geneem word.

Ken 6 punte toe.

VOORBEELD 2

NAAM: Joseph Diliza ✓ (1)

Doelwitte:

Hy teiken indringerplante en op hierdie wyse help hy om die indringers onder beheer te hou. ✓ Die plante wat hy gebruik is almal volhoubaar sodat die hulpbronne nie uitgeput word nie.
✓Volhoubaarheid beteken dat grondstowwe altyd beskikbaar sal wees sonder enige langtermyn nadelige invloed op die planeet.

Hy gebruik ook herwinde papier en afvalkatoen. Sodoende help hy ook voorkom dat hierdie afvalprodukte ophoop en waardevolle plek inneem in stortingsgebiede. ✓ (1)

Invloede:

Joseph Diliza werk in die Wes-Kaap en word beïnvloed deur die klem van kontemporêre ontwerpe op natuurlike teksture. ✓ Hy maak notaboeke wat byvoorbeeld op hulle natuurlike teksture staatmaak vir hulle trefkrag. ✓ Op die notaboeke druk hy etniese ontwerpe. Sodoende skakel hy ook met sy Afrika-oorsprong. ✓ (2)

Hy maak ook lampskerms wat die natuurlike voorkoms (wat deesdae baie gewild is) van baie gastehuse komplimenteer.√ Hierdie lampskerms het ook die natuurlike, growwe teksture en ongebleikte kleure van die oorspronklike plantmateriaal.√ Hy neem rou plant materiaal en kook dit om die vesels sag te maak. √

EEN werk en 'n kort analise daarvan:

Handgemaakte papier fotoraam – hierdie raam bestaan uit roomkleurige, handgemaakte papier. √ Bo-op is 'n eenvoudige geometriese patroon wat handgedruk is en geïnspireer is deur Afrika dekoratiewe patrone.√

(2)

(Ken 6 punte toe.)

V6.1 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGSTOEKENING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Herroep	30%	Deel van 6.1.1	3
Middel orde	Toepassing	40%	Deel van 6.1 Deel van 6.1.2	1 + 3
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	Deel van 6.1.2	2 + 1

- 6.2 6.2.1 Beide ontwerpe dra by tot 'n 'volhoubare' groen omgewing want hul hergebruik produkte wat al klaar vervaardig is, maar op verskillende maniere:

FIGUUR A – Die materiale, (deurskynende plastiek hangers) word hergebruik, in hul oorspronklike vorm, vir 'n tweede doel; hulle is kreatief geranskik om 'n hangende lampskerm te vorm.√

FIGUUR B – In hierdie ontwerp was die oorspronklike materiale (karton) heeltemal herbenut en as 'n afbreekbare stoel gevorm.√

(2)

- 6.2.2 FIGUUR B is die mees omgewingsvriendelike ontwerp omdat dit heeltemal afbreekbaar is en hergebruik kan word vir 'n derde keer, as kompos wat die grond meer vrugbaar maak.

(2)

- 6.2.3 Julie Bargmann:√

Julie Bargmann word internasionaal erken as 'n ontwerper wat besoedelde en industriële terreine in die VSA herwin. √ Hierdie plekke is erg aangetas deur byvoorbeeld myne en die neerstorting van rommel.√ Sy ondersoek die kreatiewe potensiaal van hierdie gedegradeerde landskappe en herleef hulle.√

Voorbeeld van 'n werk:

Haar werk 'Testing the Waters'√ is 'n herwinning van wat voorheen 'n steenkoolmyn was. Die plek is omskep in 'n park waar suurmyndreinerings plaasvind en waar die publiek kan kom ontspan. √Die park bestaan uit 'n landmassa wat uitgekerf is om 'n passiewe AMD behandelingstelsel te skep √ en die publiek toe te laat om die suiwering van die besoedelde water fisies te aanskou soos dit beweeg deur die reeks retensiebakke en afvoerings en soos dit van kleur verander van oranje na groen na blou-groen.√ Die park bestaan ook uit 'n tuin met afwisselende rye inheemse bome en struik – dit bevat ook ontspanningsgeriewe soos piekniekplekke, speelareas en voetpaadjies vir wildsbesigtiging.√ Die leerder moet die ontwerper noem en ook sy\haar werk en moet ten minste drie toepaslike feite gee oor die werk.

(6)

V6.2 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGSTOEKENING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Herroep Begrip	30%	6.2.3	3
Middel orde	Toepassing	40%	Deel van 6.2.1 + 6.2.3	2 + 2
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	6.2.2 + Part of 6.2.3	2 + 1

OF

- 6.3 Gee krediet aan enige EEN plaaslike en EEN Internasionale ontwerper wat bespreek word en wat omgewingskwessies aanspreek. Hierdie ontwerpers moet kom uit die voorgeskrewe lys van ontwerpers. Die antwoord moet 'n duidelike definisie gee van 'Volhoubaarheid' of 'Groen' ontwerp.

Die volgende twee voorbeelde is moontlike antwoorde.

'ONDERHOUBARE' OF 'GROEN' ONTWERP:

VOORBEELD :
'N PLAASLIKE ONTWERPER

Rina King en Crispin Pemberton – Pigotts' √ New Dawn Energy Systems Design company.√

- Hulle ontwerp produksie-stelsels – veral vir vervaardigingsbedrywe en Landboubedrywe waar elektrisiteit nie gebruik word nie. √

- Hulle het die Vesto stoof ontwerp – 'n kooktoestel wat biomassa-brandstowwe (hout, houtskool, brikette ens.) brand maar oor 'n langer tydperk.✓

Dit was ontwerp met die oog op arm huishoudings wat hout brand vir energie. Die stoof spaar 70% van die brandstof wat normaalweg gebruik word. Daarom kan daar gesê word dat die maatskappy verantwoordelik is met betrekking tot die beskerming van die omgewing. ✓Dit verminder ook die uitlating van verbrandingsgasse tot wettige en veilige vlakke. Dit demonstreer verder die ontwerpers se sensitiviteit teenoor die omgewing. ✓ Die stoof word gemaak uit plaaslike vlekvrystaal en gee dit 'n luukse, stylvolle voorkoms en maak dit aantreklik vir alle vlakke van die samelewing. ✓ Dit kan verkoop in die formele sektor sonder subsidie en is ekonomies volhoubaar met betrekking tot vervaardiging en die bydra wat dit lewer. ✓ Die produk is ontwerp om bekostigbaar te wees en om gemaak te word met beskikbare produksie tegnieke. ✓ Dit was geïnspireer deur vroeëre stoofontwerpe byvoorbeeld die Tsotso stoof van Zimbabwe en die Suid-Afrikaanse 'Mbaula'. ✓ 'n Wye reeks brandstowwe kan gebruik word in 'n gewone vuur, insluitende beesmis wat baie skoon gebrand word in die stoof. ✓

Enige ander relevante punte

(10)

VOORBEELD 2 :

INTERNASIONALE VOORBEELD:

Roy McMakin:✓

Hy trek na Seattle in 1994 om 'n program van 'volhoubare hout oesting' te vestig. ✓ Hy vestig ook die Huishoudelike Meubelmaatskappy (met hoofkantoor in Los Angeles). ✓ In die buiteland werk 'n span hoogs-opgeleide houtwerkers en verwers aan sy ontwerpe wat bestaan uit gevestigde gunsteling, nuwe McMakin ontwerpe en private projekte. ✓

McMakin se ontwerpe is eenvoudige maar treffend. ✓ Hy volg die minimalistiese benadering. Vorms is skulptureel en baie eenvoudig met min detail. ✓ Ontwerpe bestaan uit niks meer as net die elemente van 'rant en oppervlakte'. ✓ McMakin gebruik 'Maple', 'Walnut' en 'Holly' as houtsoorte en gee spesiale aandag aan die detail by die plekke waar dele aanmekaar gesit is en die afronding van sy werke. ✓

Hy word veral beïnvloed deur die werk van Mies van der Rohe en die Minimalistiese kunsbeweging bv. Donald Judd wat daarin geglo het dat vorms tot absolute essensie verminder behoort te word (distillasie). ✓

Voorbeeld van sy werk:

‘Dining Chest’

- ‘Dining Chest’ is ’n kombinasie van suiwer vorme en ’n perfekte oppervlakte om die gevoel te skep van kalmte en stilheid. ✓
- Dit is beskikbaar in ’n verskeidenheid houtsoorte met ’n deurskynende olie-afronding of gevef met vele lae emalje-verf. ✓
- Die vorm is beïnvloed deur die tradisionele ‘shaker’ vorm (die Amerikaanse ‘shaker’). ✓
- Die vorm en lyn is kenmerkend van ’n tradisionele ‘kantkas’ (sideboard), maar sonder die versierings. Daar is geen organiese lyne nie behalwe in ’n klein sirkelvormige knop aan die laaie. ✓
- Hulle gee presiese en skerp aksente op die onversierde oppervlakte van die kas – dit pas by die skerp rante aan die res van die kis. ✓
- Klem word gelê op die abstrakte en reghoekige kubus van die buitenvorm asook die vorms van die ✓reghoekige smal laaie.

(10)
[20]

V6.3 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGSTOEKENING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Herroep, Begrip	30%	Deel van 6.3- opstel	6
Middel orde	Toepassing	40%	Deel van 6.3- opstel	8
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	Deel van 6.3- opstel	6

TOTAAL AFDELING B: 40

AFDELING C: ONTWERP IN 'n BESIGHEIDSKONTEKS**VRAAG 7**

AS 9: Verstaan dat Ontwerp-produkte bemark moet word en dat teikenmark, verpakking en advertensie in ag geneem moet word.

AS 10: Begryp verantwoordelike Ontwerp deur menseregte en omgewingskwessies in ag te neem deur die hele proses.

AS 11: Onderzoek beroepsgeleenthede in die Ontwerp-veld

7.1 Die leerling mag na enige bekroonde ontwerper of besigheid verwys uit die LTSM, voorgeskryf in die LPG, byvoorbeeld:

KARIM RASHID ✓

- Besigheids- En Bemarkingsstrategie:

Rashid is in Kaïro gebore en het in Kanada grootgeword, maar werk nou in New York waar hy vir baie Internasionale besighede ontwerp. Sy “The Kant stool” word in Italië vir wêreldwye verspreiding gemaak. ✓ Hy is baie sensitief teenoor die verbruiker se behoeftes en sal soms mense dophou terwyl hulle inkopies doen om te sien waarvan hulle hou. ✓ Hy sê dat hy baie hieruit leer en dat ontwerp eers moet werk, redelik bekostigbaar en uiteindelik voldoende en mooi moet wees. ✓

Gee krediet aan enige 3 geldige stellings (3)

Omgewings- en sosiale verantwoordelikheid

Rashid ontwerp meestal in plastiek wat volgens hom 'n demokratiese materiaal is, goedkoop om te gebruik en herwinbaar is. ✓

Rashid glo in “demokratiese” ontwerp – sy primêre doel is om goeie gehalte ontwerpe te maak wat vir die massa beskikbaar is. ✓ Hy voel dat goeie ontwerpe almal moet bereik en nie tot duur reekse beperk moet word nie. ✓

Rashid geniet dit om eenvoudige items soos mangatbedekkings, vullisblikke, plastiekpenne en peperhouers te ontwerp. ✓ Hy glo dat, deur die banale te verbeter, mense ontwerp meer sal raaksien. Hulle sal meer bewus word oor dit waaroor die ontwerp handel en ook oor dit wat hulle sal kies om in hul daaglikse lewe te gebruik. ✓

Krediet aan enige 2 geldige stellings. (2)

EEN PRODUK EN 'n EIENSKAP VAN DIE PRODUK

Die 'Oh chair' Karim Rashid, 1999✓

Die sitplek bestaan uit 'n eenvoudige alles-in-een plastiekvorm met twee eenvoudige organiese fatsoene wat uit die rug en armleunings gesny is.✓

Die 'Kant stoel' Karim Rashid, 2007✓

Die bankie bestaan uit 'n voetstuk, voetrus en sitplek wat rondom 'n sentrale hoofpaal geset is.✓

Die kandidaat moet een korrek benoemde produk en een relevante eienskap verskaf.

(2)

7.2 7.2.1 Die antwoorde vir 7.2.1 en 7.2.2 sal afhang van die Ontwerpdissipline wat die leerder bestudeer.

'n Moontlike antwoord is:

My Ontwerpdissipline is Tekstiel Ontwerp en die volgende loopbane is moontlik:

- 'n Tekstielontwerper vir 'n tekstielfabriek ✓
- 'n Tekstiel of geskenkpapier ontwerper vir 'n Ontwerp Studio wat ontwerpe verkoop aan Tekstiel en ander maatskappye en fabrieke.✓
- 'n Koper van oorsese tekstiel ontwerpe vir 'n plaaslike fabriek of besigheid.✓
- 'n Neigingvoerspeller vir 'n plaaslike tekstielfabriek of -maatskappy.✓
- Eie tekstielfabriek wat handgedrukte tekstiele verskaf soos byvoorbeeld, tafeldoek, kussingslope, plekmatjies ens.✓
- Persoon in diens by 'n gemeenskapsontwikkelingsprojek om te help met produkontwikkeling en opleiding van vaardighede.✓
- 'n Ontwerper vir 'n matvervaardiger.✓
- 'n Vryskut tekstielontwerper.✓

(3)

7.2.2 Twee erkende opleidingsinstitusies waar 'n kwalifikasie in tekstiel ontwerp verkrybaar is:

- Nelson Mandela Metropolitaanse Universiteit – 'n Diploma in Tekstiel Ontwerp✓
- Kaap Peninsula Universiteit van Tegnologie – 'n Nasionale Diploma in Oppervlak Ontwerp of 'n B. Tech in Tekstiel Ontwerp✓
- Kaapse Technikon – 'n Diploma in Tekstiel Ontwerp en Tegnologie✓

(2)

- 7.3 7.3.1 Die informasie wat gegee word moet bewys dat die leerder, in die sy/haar studies, die praktiese kernaspekte van besigheidsorganisasie soos toegepas tot hul dissipline ondersoek het. Hulle moet wys dat hul kennis kan toepas tot hul eie konteks.

'n Moontlike antwoord is:

VOORGENOME NAAM VAN BESIGHEID: Manyano Lappe✓ (1)

- **TIPE BESIGHEID:** Ek sal as alleeneienaar die besigheid bestuur.✓ Ek verstaan dat dit beteken dat ek verantwoordelik sal wees vir alle besigheidsrisiko's, maar ook al die wins ontvang.✓ (1)
- **TAAKSTELLING:** Ek beplan om gehalte handgedrukte tekstiele te skep wat huidige neigings reflekteer, maar terselfdertyd aansluit by ons Suid-Afrikaanse erfenis.✓ Ek beplan om hierdie Suid-Afrikaanse produkte aan beide Suid-Afrikaners en buitelandse toeriste te verkoop.✓ My materiale sal omgewingsvriendelik wees – ek is van plan om op 100% katoen te druk.✓ Ek sal 'n volhoubare inkomste aan 'n ekonomies benadeelde sektor van die bevolking voorsien. ✓ (1)
- **BOEKHOUSTELSEL:** Ek sal gebruik maak van 'n rekenaarboekhoustelsel.✓ Vir boekhou- en ouditprosesse sal ek afskrifte vir elke sakeprosedure bewaar: kwotasies, bestellings, afleweringsnotas, fakture en kwitansies. ✓ (1)
- **VESTIGING VAN TEIKENMARK:**
Ek sal 'n aantal kleinhandelondernemings besoek en vasstel watter tipes tekstielpatrone/style is beskikbaar.✓ Ek sal voorbeelde aan kleinhandelondernemings voorsien om te besluit of die produk vatbaar en winsgewend is.✓ Ek sal onderhoude voer en voorbeelde wys aan lede van die publiek sowel as boetiek-eienaars om die behoeftes van die teikenmark, naamlik Suid- Afrikaners van alle ouderdomme, vas te stel.✓ Dit is belangrik om die sielkunde van die kliënt te verstaan. ✓ (2)
- **INDIENSNEMING VAN PERSONEEL:** Ek sal twee studio-assistente aanstel✓ Ek sal 'n werkersvriendelike omgewing voorsien met respek vir hul menslike waardigheid en terselfdertyd hoë vlakke van professionaliteit verseker.✓ Ek sal seker maak dat hulle mediese bystand en pensioen het en ook bydra tot UIF.✓ (2)

Ten minste een relevante stelling moet gemaak word onder elke opskrif. (8)

- 7.3.2 Vir die 'SWOT'-analise moet die leerder ten minste een sterk punt, een swak punt, een geleentheid en een bedreiging verskaf wat sy/hy oorweeg het in die beplanningsproses.

VOORBEELD:

STERK PUNT: Een sterk punt van my besigheid is dat my produkte duidelik verwys na ons Afrika-erfenis en toeriste stel hierin belang. ✓

SWAK PUNT: Van my toerusting is oud en gaan binnekort vervang moet word. ✓

GELEENTHEID: Twee kunsvlytgalerye maak binnekort in my omgewing oop en ek kan hul gebruik as afsetpunte. ✓

BEDREIGING: 'n Tekstielontwerper in my omgewing gaan moontlik ook tafeldoeke produseer wat groter mededinging sal meebring. ✓

Vir die 'PESTLE'-analise moet die leerder een politieke, een ekonomiese, een maatskaplike, een tegnologiese, een wettige en een omgewingskwessie verskaf wat hul besigheid moet hanteer of wil aanspreek.

Bv.

POLITIEKE: Die besigheid sal sorg dat geen diskriminasie teen geslag of ras plaasvind wanneer mense in diens geneem word nie. ✓

EKONOMIESE: Omdat die wêreld tans 'n resessie beleef sal die besigheid sorg dat kostes sowel as die prys van ons produkte so laag moontlik gehou word. ✓

SOSIALE: Daar sal beoog word om by te dra tot die verligting van die huidige werkloosheid deur die in diens neem van mense en deur die oordra van vaardighede ✓

TEGNOLOGIESE: Die besigheid sal gebruik maak van 'low-tech' ontwerp oplossings soos dat dit gebruik maak van handgedrukte tegnieke in plaas van masjinerie. ✓

WETTIGE: Die besigheid sal die Arbeidswette volg deur, byvoorbeeld, werknemers wettige lone te betaal, asook hul in te skryf vir Werkloosheidsversekering. ✓

OMGEWINGSKWESSIES: Ons sal gebruik maak van herwinbare materiale soos 100% katoen vir die syskermdrukwerk asook herwinbare papier vir ons strooibiljette en verpakking. ✓

(8)

7.4 7.4.1 Die FIFA-logo is die mees suksesvol om die volgende redes:

FIFA	YORKSHIRE TERRIER KLUB VAN SUID-AFRIKA
<ul style="list-style-type: none"> Die lettertipe is 'bold', eenvoudig en maklik leesbaar Die twee ronde beelde simboliseer duidelik en effektief die Internasionale aard van FIFA (the Federation of International Football Associations), want beide kante van die wêreld word gewys en die liniêre patrone op die aardbolle maak die buitelyne uit van twee voetballe. Kleur: die blou van die aardbolle is dieselfde as die bewoording en die wit lyne op die voetballe integreer die beelde met die agtergrond. Beide hierdie elemente bring die ontwerp tot 'n geheel. Die geel van die landmassas op die aardbolle plaas verdere klem op die Internasionale stand van FIFA en voorsien genoeg verskeidenheid sonder om die algehele boodskap te kleiner. 	<ul style="list-style-type: none"> Die algehele effek is meer opeengehoop en daarom lees die logo nie so maklik en vinnig nie. Die lettertipe maak gebruik van beide hoofletters en klein letters wat lees moeilik maak. Die gebruik van rooi in die lettertipe is te prominent vir die bygaande beeld van die hond, wat delikaat is in vergelyking hiermee. Daar is nie genoeg kontras tussen die hond en die agtergrond nie en die wit gedeeltes van die hond raak weg teen die agtergrond. Daarom lyk dit dan onbelangrik. Net die rooi strik hou die kyker se oog op die hond.

Ken net punte toe as die antwoord goed beredeneer is en begrip aantoon.

(2)

V7 VLAK	KOGNITIEWE VAARDIGHEDE	GEWIGSTOE KENNING %	VRAE	PUNTE
Laer orde	Observasie Herroep, Begrip	30%	Deel van 7.1, 7.2. 1, 7. 2. 2, deel van 7.3. 1	2+3+2+2
Middel orde	Toepassing	40%	Deel van 7.1, 7. 3. 1, Deel van 7.3. 2	3 +6+4
Hoër orde	Analise Sintese Evaluasie	30%	Deel van 7.3.2, 7.4.1 + 7.1	4 + 2 + 2

TOTAAL AFDELING C: 30

GROOTTOTAAL: 150